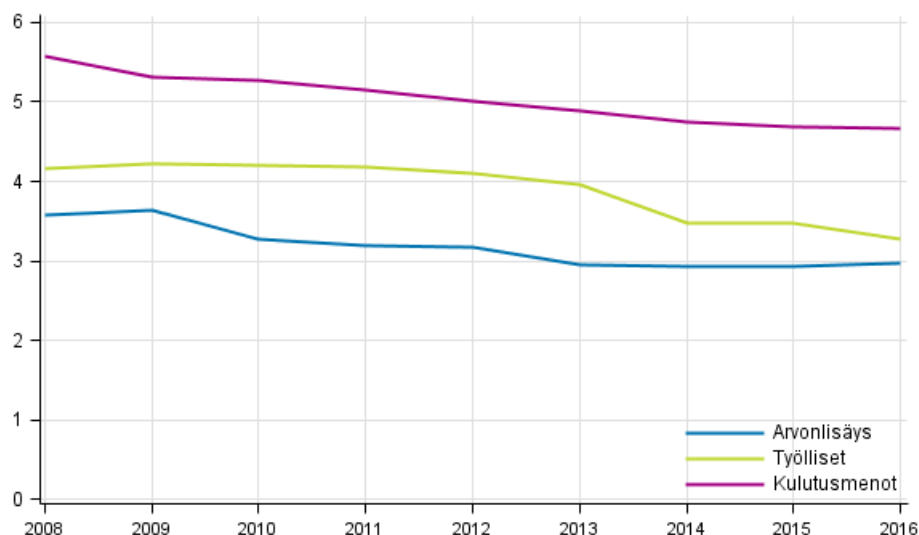

Kulttuurin satelliittitilinpito 2016

Kulttuurialojen osuus kansantalouden työllisyydestä oli edelleen laskussa, mutta osuus arvonlisäyksestä pienessä kasvussa vuonna 2016

Vuonna 2016 kulttuurin osuus taloudesta oli hieman suurempi kuin edellisellä vuonna eli 3,0 prosenttia bruttokansantuotteesta (2,9 prosenttia vuonna 2015). Aikaisempina vuosina suuntaus on ollut laskeva sekä tuotannossa että erityisesti työllisyydessä. Tuotannon osalta suunta näyttäisi kääntyneen, vaikka työllisyydessä kulttuurin osuus jatkaa laskuaan. Peliala kasvoi myös vuonna 2016, vaikka kasvuvauhti näyttäisi selvästi hidastuneen. Suurin osa pelialan toiminnasta jää varsinaisen kulttuurisatelliitin rajausten ulkopuolelle, mutta pelialasta on tehty tätä julkistusta varten erilliset laskelmat.

Kulttuuritoimialojen prosenttiosuus kansantaloudesta 2008-2016

Käypähintaisesti mitattuna kulttuurin arvonlisäys oli vuonna 2016 selvästi korkeampi kuin vuonna 2015, mutta kulttuurin osuus koko talouden arvonlisäyksestä kasvoi vain hieman, sillä myös koko talouden arvonlisäys kasvoi. Monissa toimialaryhmissä arvonlisäys oli joko ennallaan tai kasvanut hieman ja erityisesti toimialaryhmissä ”kirjojen kustantaminen ja kauppa”, ”äänitteet” sekä ”kulttuuritapahtumien

järjestäminen” näkyi vähän suurempaa kasvua. Toisaalta viihde-elektroniikan valmistuksen ja kauppaan sekä radio- ja televisiotoimintaan liittyvissä toimialaryhmissä oli selvää laskua.

Vuonna 2016 kulttuurin yhteenlaskettujen kulutusmenojen osuus kaikista kulutusmenoista pysyi ennallaan. Julkisyhteisöjen kulutusmenot kulttuuriin pysyivät käypähintaisesti viime vuoden tasolla ja yksityiset kulutusmenot nousivat hieman. Mutta koska koko talouden tasolla kulutusmenot kasvoivat, niin kulttuurin osuus kulutusmenoista oli sama kuin edellisellä vuonna.

Kulttuurin osuus työllisyydestä oli 3,3 prosenttia vuonna 2016. Kulttuurin osuus työllisyydestä on ollut selvästi korkeampi kuin sen osuus arvonlisäyksestä tai tuotoksesta, mutta ero on jatkuvasti kaventunut. Kulttuurin työvoimavaltaisuuteen vaikuttavat muun muassa suhteellisen matala palkkataso, osa-aikaisuus sekä suuria voittoja tuottavien isojen yritysten puuttuminen. Vuodesta 2008 asti jatkunut kulttuuritoimialojen työllisten määrän absoluuttinen lasku näyttäisi edelleen jatkuvan.

Kulttuurista toimintaa on perinteisesti pidetty eräänlaisena suhdanteita tasapainottavana tekijänä, jonka rooli yleensä jonkin verran nousee laman aikana, sillä siihen sisältyy paljon pysyviä elementtejä. Voittoa tavoittelemattoman ja julkisen toiminnan osuus on merkittävä eivätkä useimmat alan toimijat edes kuvittele rikastuvansa toiminnallaan. Kulttuuria tuotetaan sen itsensä vuoksi myös huonoina aikoina, vaikka sitten ilman voittoa. Pitkään jatkunut talouden taantuma on kuitenkin näkynyt sekä kulttuurin tuottamisessa että sen kuluttamisessa – kulttuurinkin osalta ihmiset pyrkivät etsimään edullisempia vaihtoehtoja, kun talous on tiukalla – eikä talouden nousu varsinaisesti näy vielä kulttuurin puolella, vaikka erityisesti tuotannon puolelta näyttäisi, että pitkään jatkunut lasku on loppunut ja ehkä jopa kääntymässä kasvuksi.

Vaikka kulttuurin osuus taloudessa on ollut pitkällä aikavälillä laskeva, kulttuurilla on edelleen varsin merkittävä rooli kansantaloudessa, sillä sen osuus kulutuksesta on kuitenkin lähes 5 prosenttia ja työllisistä reilut 3 prosenttia.

Peliala kasvaa kohisten – ja jää suurimmaksi osaksi kulttuurisatelliitin ulkopuolelle

Kulttuurisatelliitin ohessa Tilastokeskuksessa on laskettu myös paljon julkisuutta saaneen pelialan kokonaiskehitys vuosille 2008-2016. Peliala voidaan – ainakin laajasti ymmärrettynä – katsoa kulttuuriin kuuluvaksi, mutta suurin osa pelinkehittäjäyrityksistä toimii tietokoneohjelmoinnin toimialalla, jota ei oteta mukaan kulttuurisatelliittiin laskelmiin.

Pelialan vuonna 2013 alkanut kasvu jatkui edelleen, vaikka vauhti näyttäisi hurjimpiin vuosiin verrattuna selvästi hidastuneen. Pelialan kasvu Suomessa liittyy vahvasti muutamaan yksittäiseen yritykseen.

Jos pelialan yritykset kuuluisivat kulttuurisatelliittiin, kulttuurin arvonlisäys olisi vuonna 2016 lähes 20 prosenttia suurempi kuin nykyisellä rajauksella. Kulttuuritoimialan työllisyyteen pelialan yrityksillä ei olisi merkittävää vaikutusta, vaan työllisyys pysyisi käytännössä samalla tasolla. Koko talouden kannalta pelialalla ei ole – ainakaan vielä – suurta merkitystä, vaikka sen osuus bruttokansantuotteesta onkin muutamassa vuodessa reilusti kolminkertaistunut vajaasta 0,2 prosentista 0,6 prosenttiin.

Kulttuurin satelliittitilinpito on tilasto, joka kuvaa kulttuurin taloudellista merkitystä kansantalouden tilinpidon käsitteitä ja menetelmiä hyödyntäen. Vuoden 2008 toimialaluokituksen mukaisia tietoja on nyt julkaistu ESA2010 -menetelmän mukaisina vuosilta 2008-2016.

Kulttuurin satelliittitilinpidon tiedot julkaistaan tilaston internet-sivuilla tietokantataulukkoina.

Sisällys

Taulukot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Kulttuurialojen arvonlisäykset (%) – EKT 2010.....4

Laatuseloste: Kulttuurin satelliittilinpito.....5

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Kulttuurialojen arvonlisäykset (%) – EKT 2010

Toimialaryhmät	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Taiteilija-, näyttämö- ja konserttitoiminta	8,3	9,1	9,0	8,6	8,9	10,2	10,4	10,3	10,3
Kirjastot, arkistot ja museot yms.	4,7	5,1	5,5	5,7	5,7	6,2	5,9	6,1	5,7
Taide- ja antiikkiliikkeet	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Kirjojen kustantaminen ja kauppa	5,1	6,2	6,6	6,3	6,7	6,8	7,2	7,2	8,1
Sanoma- ja aikakauslehdet ja uutistoimistot	19,8	18,8	18,2	18,1	17,9	16,1	15,4	14,0	12,9
Elokuvat, videot ja tietokonepelit	4,5	4,5	5,3	5,5	6,9	6,0	5,0	5,9	5,8
Soitinten valmistus ja kauppa	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Äänitteet	0,8	0,8	1,0	1,0	1,2	1,4	1,7	1,8	2,1
Radio ja televisio	8,1	8,4	9,3	9,9	7,8	7,2	8,7	8,2	7,3
Muu painaminen ja siihen liittyvä toiminta	11,6	10,3	9,5	8,4	8,4	8,2	7,9	7,2	6,8
Mainonta	9,7	10,0	11,4	11,4	11,5	11,6	11,6	11,4	11,4
Arkkitehti- ja taideteollisuussuunnittelu	6,4	5,8	5,7	5,8	5,9	6,2	6,3	6,6	7,2
Valokuvaus	2,4	1,9	1,8	1,4	1,4	1,5	1,3	1,5	1,8
Huvipuistot, pelit sekä muu viihde ja virkistys	8,7	8,1	7,7	8,2	7,8	7,8	8,0	9,1	9,9
Viihde-elektroniikan valmistus ja kauppa	2,3	2,9	1,8	2,1	1,9	1,8	2,0	2,2	1,8
Kulttuuritapahtumien järjestäminen ja siihen liittyvä toiminta	4,2	4,2	3,1	3,1	3,5	4,3	3,8	3,8	4,4
Koulutus ja kulttuurihallinto	3,2	3,5	3,8	3,9	4,1	4,3	4,3	4,3	4,1
Kulttuuritoimialat yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Laatuseloste: Kulttuurin satelliittitilinpito

1. Tilastotietojen relevanssi

Kulttuurin satelliittitilinpito (Culture Satellite Accounts) on tilastojärjestelmä, jolla pyritään kuvaamaan kulttuurin taloudellista merkitystä. Kulttuurin satelliittitilinpidoista käytetään myös nimeä kulttuurisatelliitti.

Kulttuurisatelliitti kuvaa kulttuurin asemaa osana Suomen kansantaloutta. Kansantalouden tilinpito on kansantalouden kuvauksen ydin ja kulttuurin satelliittitilinpito on sen tarkennus.

Kulttuurisatelliitissa tuotetaan tieto kulttuurin osuudesta tuotoksesta, bruttokansantuotteesta (BKT) ja työllisistä sekä yksityisistä ja julkisista kulttuuriin kohdistuvista kulutusmenoista. Tiedot julkaistaan internetissä kulttuurisatelliitin tietokantataulukoissa.

Kulttuurisatelliitin tietojen pohjana ovat kansantalouden tilinpidon laadinnassa käytetyt lähdeaineistot. Kulttuurisatelliitin lähtötiedot lasketaan sektoreittain erikseen sovittujen toimialojen osalta 5-numerotasolla ja summataan sitten koko talouden tasolle (eli eri sektorit yhteensä) toimialaryhmittäin.

Kulttuurisatelliitissa käytetyt käsitteet ja määritelmät ovat yhdenmukaiset kansantalouden tilinpidon kanssa. Kansantalouden tilinpidon ja kulttuurisatelliitin väliset mahdolliset eroavuudet ovat erilaisista näkökulmista johtuvia esitystapaeroja.

Kulttuurisatelliitissa käytetään kansantalouden tilinpidon perusluokituksia eli sektoriluokitusta, toimialaluokitusta (TOL) ja yksityisen kulutuksen käyttötarkoituksen mukaista luokitusta (COICOP). Kulttuurisatelliittiin on valittu tietyt 5-numerotason toimialat, ja näistä toimialoista muodostetaan toimialaryhmiä, joiden luokittelu vastaa mahdollisimman pitkälle kulttuuritilastoissa käytettyä luokittelua. Kulttuuritilastoissa käytettyihin toimialaryhmiin verrattuna on jouduttu tekemään muutamia muutoksia.

Kulttuurisatelliitin tuottamisesta ei ole vielä olemassa kansainvälisesti sovittua menetelmää, mutta Suomessa laadittu kulttuurisatelliitti noudattaa pitkälti samoja menetelmiä, jotka ovat käytössä matkailusatelliitissa, joka on kehitetty kansainvälisessä yhteistyössä. Kulttuurin satelliittitilinpitoa on laadittu eri maissa ja varsinainen menetelmä on pääsääntöisesti varsin samantyyppinen, mutta esimerkiksi toimialavalinnat poikkeavat maiden välillä, jolloin eri maiden tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

2.1 Kulttuuri

Unescon määritelmä kulttuurin laajasta merkityksestä on vuodelta 1982 ja sen mukaan ”kulttuurin voidaan laajimmassa merkityksessään sanoa olevan koko se moninaisuus, joka muodostuu yhteiskunnille tai yhteiskuntaryhmille tyypillisistä henkisistä, aineellisista, älyllisistä ja emotionaalisista piirteistä. Kulttuuriin kuuluvat taiteen ja kirjallisuuden lisäksi myös elintavat, yksilön perusoikeudet, arvojärjestelmät ja vakaumukset”.

2.2 Tuotos, arvonlisäys ja työlliset kansantalouden tilinpidossa

Tuotos koostuu tilinpitajakson aikana tuotetuista tuotteista. Se sisältää sekä henkilökohtaiset että kollektiiviset tavarat ja palvelut, joita niiden tuottaja tarjoaa muille yksiköille. Tuottajana toimii aina paikallinen toimialayksikkö eli toimipaikka. Tuotos koostuu markkinatuotoksesta, tuotoksesta omaan loppukäyttöön ja muusta markkinattomasta tuotoksesta. Markkinatuotos myydään tai on tarkoitettu myytäväksi markkinoilla tuotantokustannukset kattavaan hintaan, ja sen tuottajia kutsutaan markkinatuottajiksi. Muuta markkinatonta tuotosta on tuotanto, joka toimitetaan muille yksiköille ilmaiseksi tai taloudellisesti merkityksettömään hintaan ja sen tuottajia kutsutaan markkinattomiksi tuottajiksi.

Arvonlisäyksellä tarkoitetaan tuotantoon osallistuvan yksikön synnyttämää arvoa. Arvonlisäys voidaan esittää joko bruttotietona, jolloin luvussa on mukana kiinteän pääoman kuluminen, tai nettoarvonlisäyksenä, jolloin luvusta on poistettu kiinteän pääoman kuluminen. Markkinatuotannossa bruttoarvonlisäys lasketaan vähentämällä yksikön tuotoksesta välituotekäyttö. Markkinattomassa tuotannossa bruttoarvonlisäyksen päästään laskemalla yhteen palkansaajakorvaukset ja kiinteän pääoman kuluminen. Kaikkien tuottajien yhteenlaskettu bruttoarvonlisäys muodostaa koko kansantalouden perushintaisen bruttoarvonlisäyksen.

Kun perushintaiseen bruttoarvonlisäykseen lisätään koko kansantalouden tasolla lasketut tuoteverot ja siitä vähennetään koko kansantalouden tasolla lasketut tuotetukipalkkiot, saadaan tulokseksi bruttokansantuote markkinahintaan, eli kansainvälisesti käytössä oleva BKT-luku.

Kulttuurisatelliitti-laskelmissa käytetään toimialoittaisia bruttoarvonlisäyksiä ja niiden osuutta koko talouden yhteenlasketusta bruttoarvonlisäyksestä, koska markkinahintaista BKT-tietoa ei ole olemassa näin tarkalla toimialatasolla; Suomessa muunnos bruttohintaista arvonlisäyksestä markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen lasketaan koko talouden tasolla.

Kulttuurisatelliitti -laskelmissa toimialoittaisiin lukuihin sisältyvät kaikki kyseisen toimialan työntekijät, olipa heidän toimenkuvansa sitten kulttuuria tai ei.

2.3 Kulttuurin kulutetut yksityiset ja julkiset kulutusmenot

Kulutusmenot ovat lopputuotekäyttöä, eli hankitut tavarat ja palvelut kulutetaan eikä niitä käytetä uusien tavaroiden tai palveluiden tuottamiseen. Julkisiin kulutusmenoihin kirjataan julkisyhteisöjen (valtion, kuntien, kuntayhtymien ja sosiaaliturvarahastojen) menojen ja tulojen erotus eli nettomenot tavaroiden ja palveluiden tuottamisesta. Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenot lasketaan samalla tavalla kuin julkiset kulutusmenot (eli muu markkinaton tuotos kuuluu kulutusmenoihin), mutta ne kuuluvat niin kutsuttuihin yksityisiin kulutusmenoihin.

Kulutuksesta puhuttaessa käytetään kahta eri käsitettä: toisaalta puhutaan kulutusmenoista, joilla tarkoitetaan sektorin menoja kulutustavaroiden ja palvelujen hankintaan; toisaalta puhutaan todellisesta kulutuksesta, jolla tarkoitetaan kulutustavaroiden ja palveluiden käyttöä, riippumatta siitä, kuka tavarat ja palvelut rahoittaa. Käsitteet ovat yhtenevät sikäli, että koko talouden tasolla kulutusmenot yhteensä = todellinen kulutus yhteensä, mutta sektoritasolla ne ovat erisuuret.

Kulutusmenot jaetaan yksityisiin ja julkisiin kulutusmenoihin, joista yksityiset kulutusmenot muodostuvat kotitalouksien kulutusmenoista ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutusmenoista. Julkisiksi kulutusmenoiksi luetaan julkisyhteisöjen kulutusmenot.

Satelliitissa käytetään kulutusmenot -käsitettä, koska summatasoon ”Koulutus ja kulttuurihallinto” kuuluu sekä yksilölliseen kulutukseen kuuluva toimiala että kollektiiviseen kulutukseen kuuluvia toimialoja, jolloin tämä erä ei suoraan kuulu kotitalouksien eikä julkisyhteisöjen todelliseen kulutukseen, vaan osittain niihin molempiin.

2.4 Taulukoiden rakenne

Toimialaluokituksen 5-numerotasolla sektoreittain lasketut tiedot summataan suuremmiksi toimialaryhmiksi koko talouden tasolle. Tuotos, arvonlisäys ja kulutusmenot esitetään miljoonina euroina, työlliset 100 henkenä.

2.5 Alueelliset tiedot

Kulttuurisatelliitista on laadittu myös alueellisia tietoja perustuen toisaalta aluetilinpidon laskelmiin ja toisaalta koko maan tason laskelmiin kulttuurista. Tiedot on tuotettu maakuntatasolla sekä euromääräisinä että indeksoituna lukuina. Alueelliset aikasarjat eivät kata kaikkia vuosia.

2.6 Kulttuurisatelliitin tietolähteet

Kulttuurisatelliitin lähdetietoina käytetään samoja lähdeaineistoja kuin koko taloutta koskevia laskelmia laadittaessa. Lähdeaineistosta saadaan tuotosta, arvonlisäystä ja työllisyyttä koskevat tiedot toimialoittain ja sektoreittain sekä yksityiset ja julkiset kulutusmenot.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Kulttuurisatelliitin tietojen pohjana ovat kansantalouden tilinpidon laadinnassa käytetyt lähdeaineistot. Kulttuurisatelliitin lähtötiedot lasketaan sektoreittain erikseen sovittujen toimialojen osalta 5-numerotasolla ja summataan sitten koko talouden tasolle (eli eri sektorit yhteensä) toimialaryhmittäin. Kulttuurisatelliitin laskennassa käytetään yksikkötason aineistoa, ja nykyisen laskentajärjestelmän mukaan osa korjauksista tehdään vain laskentatason tarkkuudella eli 2- tai 3-numerotason tarkkuudella, ei yksikköaineistoihin. Näin kaikki kansantalouden tilinpidon laadinnassa tehdyt korjaukset eivät välity kulttuurisatelliitin laskelmiin ja erityisesti tarkimmalla eli 5-numerotason tarkkuudella tehtävissä laskelmissa näiden korjausten

puuttuminen saattaa aiheuttaa virheitä tuloksissa. Kulttuurisatelliitin laskelmissa huomioidaan muutamia laskentatasolle tehtyjä korjauseriä, jotka voidaan selkeästi kohdistaa näille toimialoille.

Erityisesti sektorin 15 (kotitalouksia palvelevat, voittoa tavoittelemattomat yhteisöt) osalta kansantalouden tilinpidon tietolähteet olivat aikaisemmin yksikkötasolla varsin rajalliset, mutta kesällä 2014 tehtyjen uudistusten yhteydessä sektorin 15 laskennassa alettiin käyttää päälähteenä verottajan niin kutsuttua 6C-aineistoa, jossa on kohtuullisen kattavasti yksikkökohtaista tietoa. Lisäksi palkkasumma, joka näillä niin kutsutuilla markkinattomilla tuottajilla vastaa näissä laskelmissa nettoarvonlisäystä, on tiedossa yksikkötasolla, jolloin lähes kaikki palkkoja maksavat sektorin 15 yksiköt saadaan mukaan näihin laskelmiin kulttuurin BKT-osuutta laskettaessa.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Kulttuurisatelliitti on vuositilasto. Tiedot valmistuvat yleensä 22 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Kulttuurin satelliittitilinpidon pilottiprojektin loppuraportti (115 sivua) on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön sarjassa sekä suomeksi (Opetusministeriön julkaisuja 2008:20) että englanniksi (Publications of the Ministry of Education, Finland 2009:13). Suomenkielinen versio on saatavana paperijulkaisuna, molemmat kieliversiot löytyvät pdf-muodossa interneistä osoitteesta www.minedu.fi/OPM/julkaisut. Julkaisussa on kuvattu kulttuurin satelliittitilinpidon laadinta ja esitelty vuosien 1995-2005 tulokset.

Kulttuurisatelliitin keskeiset tiedot julkaistaan kulttuurin satelliittitilinpidon internet-sivuilla tietokantataulukoina, ja ne ovat sieltä suoraan saatavissa halutussa muodossa.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Kulttuurisatelliitin vuosien 1995-2008 tiedot perustuvat vuoden 2002 toimialaluokituksen (TOL2002) mukaan tuotettuihin kansantalouden tilinpidon tietoihin. Vuoden 2008 toimialaluokituksen (TOL2008) mukaisia kulttuurisatelliitin tietoja on tuotettu vuodesta 2008 alkaen. Kulttuurisatelliitin laskelmia ei ole päivitetty kansantalouden tilinpidon aikasarjauudistusten mukaisiksi jälkeinpäin, joten kulttuurisatelliitissa käytetyt koko talouden luvut, joista lasketaan kulttuurin osuus koko taloudesta, eivät kaikilta osin ole viimeisimpien kansantalouden tilinpidon laskelmien mukaisia; erot ovat kuitenkin varsin pieniä eivätkä siten merkittäviä. Kesällä 2014 toteutettu ESA 2010 -uudistus on huomioitu kulttuurisatelliitin laskennassa lähinnä koko talouden tasolla eli ESA 2010 -aikasarjassa kulttuurin laskelmia verrataan ESA 2010 -järjestelmän mukaisiin koko talouden tietoihin.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Kansantalouden tilinpito on kansainvälisesti yhtenäinen menetelmä eri maiden kansantalouksien mittaamiseksi. Tilastokeskuksen laatimassa Suomen kansantalouden tilinpidossa noudatetaan YK:n kansantalouden tilinpitosuositusta (SNA2008) sekä siihen pohjautuvaa EU:n säädöspohjaista Euroopan kansantalouden tilinpitojärjestelmää (EKT 2010). Kansantalouden tilinpidon satelliittitilinpitona myös kulttuurisatelliitti noudattaa niihin perustuvia yhtenäisiä menetelmiä.

Lisätietoja

Katri Soinne 029 551 2778
Vastaava tilastojohtaja:
Ville Vertanen

kansantalous@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi
Lähde: Kulttuurisatelliitti, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 2323-959X (pdf)